Programy environmentální výchovy pro mateřské školy

PŘÍRODA A ROČNÍ OBDOBÍ

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY

CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

Ministerstvo životního prostředí

LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

Life

NATURA 2000

Programy environmentální výchovy pro mateřské školy vytvořila Daniela Budajová v rámci své bakalářské práce „Posilování vztahu k přírodě u dětí v mateřské škole prostřednictvím celoročního souboru aktivit“, kterou úspěšně obhájila v roce 2019 na Pedagogické fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.

Bakalářská práce se zabývá tvorbou a realizací výchovně-vzdělávacích plánů v rámci environmentální výchovy u dětí předškolního věku. Teoretická část je zaměřena na význam environmentální výchovy, na její pojetí v mateřských školách a v Rámcovém vzdělávacím programu. Dále jsou zde popsány rizika, bezpečnost i metodologie této výchovy v mateřské škole. Náplní praktické části je představení tematických plánů a zjištění jejich účinnosti při výchovně-vzdělávacím procesu.

Programy environmentální výchovy jsou určeny všem pedagogům, kteří hledají inspiraci pro poutavé vyučování témat spojených s ochranou přírody. Programy jsou volně šiřitelné.

Programy environmentální výchovy vydala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, RP Správa CHKO České středohoří v rámci projektu LIFE16 NAT/CZ/000639 financovaného Evropskou unií a Ministerstvem životního prostředí. Za obsah odpovídá Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

Použité zdroje

Použité knihy:

- BROOKS, Felicity a kol. *Velká dětská encyklopedie*.
- ČÍŽKOVÁ, Věra, Lenka Bradáčková. *Přehledy živé přírody, rostliny a živočichové.*
- ČERNÍK, Vladimír, Zdeněk Martinec. *Přírodopis 1, zoologie.*
- ČERNÍK, Vladimír, Zdeněk Matinec. *Přírodopis 1, botanika.*
- DACKEVIČ, Viktor. *Barevné ploutvičky.*
- *Encyklopedie pro chytré děti: s odkazy na internetové stránky,* Praha: Svojtka & Co.
- FELIX, Jiří a kol. *Atlas zvířat.*
- KLÍMOVÁ, Eva. *Obrázková encyklopedie Země*
- LUKEŠOVÁ, Milena. *Velká obrázková knížka o zvířatech.*
- Oxfordská školní encyklopedie *Živá příroda [zvířata, rostliny a lidské tělo],* Praha: Svojtka a Vašut
- *První encyklopedie – Svět kolem nás,* Praha: Svojtka & Co.
- *Tajemství Země,* Praha: Reader's Digest Výběr
- WATSONOVÁ, Carol. *Moje první encyklopedie*

Použité grafické prvky

Všechny použité prvky jsou licencovany pod CC BY 2.0 a 4.0, licenční podmínky jsou dostupné na adresách:

- https://creativecommons.org/licenses/by/2.0/
- https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Všechny prvky pochází z níže uvedených odkazů. Odkazy jsou zkráceny.

https://1url.cz/lz4oM
https://1url.cz/izhgV
https://1url.cz/nz4or
https://1url.cz/1zhgk
https://1url.cz/4z4ow
https://1url.cz/fz4oK
https://1url.cz/Dzhgs
https://1url.cz/PzhgT
https://1url.cz/Oz4o0
https://1url.cz/Sz4oq
https://1url.cz/wzhg4
https://1url.cz/uz4od
https://1url.cz/kz4oE
https://1url.cz/Zz4oB
https://1url.cz/wzhgf
https://1url.cz/oz4oj
https://1url.cz/Ez4oN
https://1url.cz/rz4wS
https://1url.cz/9z4ok
https://1url.cz/Bzhgg
https://1url.cz/Bzhg0
https://1url.cz/6zhgv
https://1url.cz/5z4wU
https://1url.cz/wzhgX
https://1url.cz/Gzhg5
https://1url.cz/dz4op
https://1url.cz/uz4oO
https://1url.cz/azTXu
https://1url.cz/Tz4w0
https://1url.cz/Sz4w5
https://1url.cz/vz4wb
https://1url.cz/nz4wn
https://1url.cz/gz4wZ
https://1url.cz/0zhSk
https://1url.cz/Jz4w2
https://1url.cz/Pz4oe

https://1url.cz/ez4wM
https://1url.cz/5z4wK
https://1url.cz/Az4wr
https://1url.cz/4zhgc
https://1url.cz/dz4wk
https://1url.cz/Zz4wW
https://1url.cz/7zhgY
https://1url.cz/Sz4wm
https://1url.cz/7zhgn
https://1url.cz/nz4wo
https://1url.cz/vz4wN
https://1url.cz/hz4wX
https://1url.cz/pzhgx
https://1url.cz/pzhgm
https://1url.cz/ozhg7
https://1url.cz/DzhSL
https://1url.cz/hz4oI
https://1url.cz/MzhSt
https://1url.cz/sz4oG
https://1url.cz/Kz4oZ
https://1url.cz/qzhSK
https://1url.cz/nz4wD
https://1url.cz/Sz4w8
https://1url.cz/bz4wa
https://1url.cz/Bz4wR
https://1url.cz/Gz4oh
https://1url.cz/Az4o4
https://1url.cz/pzhS1
https://1url.cz/5z4wh
https://1url.cz/Mz4wf
https://1url.cz/Rz4wG
https://1url.cz/Xz4wB
https://1url.cz/yz4wC
https://1url.cz/fzhSi
https://1url.cz/wz4oW
https://1url.cz/hz4wp

https://1url.cz/RzhSJ
https://1url.cz/3z4ot
https://1url.cz/DzhSe
https://1url.cz/Mz4w7
https://1url.cz/Ez4o1
https://1url.cz/rz4oH
https://1url.cz/3z4wy
https://1url.cz/yz4oa
https://1url.cz/6zhSW
https://1url.cz/2z4oi
https://1url.cz/fzhSi
https://1url.cz/sz4oJ
https://1url.cz/DzhSN
https://1url.cz/UzhSH
https://1url.cz/SzhS2
https://1url.cz/QzhSq
https://1url.cz/LzhSE
https://1url.cz/Rz4wG
https://1url.cz/czhSG
https://1url.cz/Nz4oL
https://1url.cz/oz4wI
https://1url.cz/wzhSl
https://1url.cz/OzhSF
https://1url.cz/Oz4wO
https://1url.cz/sz4wP
https://1url.cz/rz4wY
https://1url.cz/Pz4wc
https://1url.cz/oz4wx
https://1url.cz/yz4wF
https://1url.cz/gz4w3
https://1url.cz/2zhSa
https://1url.cz/Lz4wV
https://1url.cz/azhSV
https://1url.cz/sz4oJ

Čas podzimu a přípravy na zimu

Tematický plán „Čas podzimu a přípravy na zimu“ je zaměřený na období podzimu. Realizace probíhá v rámci jednoho pracovního týdne v mateřské škole (pět pracovních dní).

Cíle:

1) Děti umí dělit části přírody na živé a neživé.
2) Děti dokáží popsat složení rostlinného těla (kořen, stonek/kmen, větve, listy, květy).
3) Děti zvládnou dělení živočichů na savce, ptáky a hmyz.
4) Děti dokáží zazimovat některé rostliny pomocí listí, kartonu a chvojí.
5) Děti zvládnou pomoci ptákům správným přikrmováním.

Pondělí – den první

Čas	Činnost učitele	Činnost dětí a očekávané odpovědi	Komentáře, poznámky, organizace, pomůcky
8.50 – 9.00	Motivace: Učitelka rozloží dětem na stolečky encyklopedie, knihy o zvířatech, rostlinách, vesmíru, horninách a minerálech. Knihy, ve kterých jsou znázorněna různá skupenství vody.	Děti sedí u stolečků a jednotlivě nebo ve skupinách si prohlíží knihy.	Knihy.
9.00 – 9.15	Expozice: Učitelka vede řízený rozhovor s dětmi: 1) „Kdo mi poví, co jste všechno v knihách viděli?“ 2) „Správně a kdo z vás by věděl, jak se tomu všemu říká?“ 3) „Přírodu kolem nás tvoří všechny rostliny, zvířata, lidé, ale i všechny řeky, jezera, písek, skály nebo třeba vzduch a slunce.“ 4) „A my tu přírodu, děti, můžeme dělit do dvou velkých oblastí. Na živou a neživou. Do živé přírody patří všechny rostliny, zvířata a lidé. A víte proč zrovna do živé přírody?“ • pokud děti odpoví „Ne“, učitel pokračuje takto: „Protože ke svému životu potřebují výživu, vodu, vzduch a teplo.“ • pokud děti odpoví „Ano“, učitel se zeptá na důvod. 5) „Do neživé přírody patří písek, kameny, skály, řeky, vzduch, protože ty nerostou a nejsou živé.“ 6) „Děti a je naše příroda po celý rok stejná nebo se během roku mění?“ 7) „Správně. Během roku se nám totiž střídají roční období. víte, která to jsou?“	„Zvířátka, kytičky, planety, sopky, vodu, … “ „Příroda!“ Možnost dvojí odpovědi dětí – ano nebo ne. „Potřebují k životu vodu, teplo, vzduch a živiny.“ „Mění.“ „Jaro, léto, podzim, zima.“	Společná část dětí, organizovaná v kruhu na koberci. Ukázka obrázků z encyklopedií a dalších knih. Vhodné ukázat na obrázcích rozdíl mezi ročními obdobími.
9.15 – 9.30	Učitelka rozdělí děti na mladší a starší (v heterogenní třídě) nebo děti na skupinky (v homogenní třídě). 	Činnosti v heterogenní třídě: starší děti vypracovávají pracovní list Živá a neživá příroda; mladší děti pracovní list Příroda. V herně jsou vytvořeny centra: 1) skládání obrázků z víček na formát A2 (grafomotorické cvičení) 2) hra pexesa 3) prohlížení knih Děti se postupně střídají. Nejdříve jdou k vypracování pracovních listů starší děti, mladší jsou v centrech. Činnosti v homogenní třídě: děti vykonávají stejné aktivity, jako ve třídě heterogenní s tím rozdílem, že se střídají po skupinách, které se vytvořily na začátku.	Rozdílné činnosti pro děti, individuální nebo skupinová práce dětí. Pracovní listy Živá a neživá příroda, pastelky. Předkreslené obrázky stromů, mraku, slunce (viz příloha III.). Obrázky zvířat. Knihy z předchozí motivační části. Děti by si měly samy rozhodnout, zda chtějí jít nejdříve vypracovávat pracovní list nebo plnit úkol v centru.
9.30 – 9.35	Fixace: Učitelka pokládá otázky/úkoly, pokud děti neodpoví správně, správnou odpověď jim řekne. 1) „Co vše patří do přírody?“ 2) „Jak dělíme přírodu?“ 3) „Co patří do živé přírody?“ 4) „Co patří do přírody neživé?“ 5) „Vyjmenujte roční období.“	„Rostliny, zvířata, lidé, řeka, skála, …“ „Na živou a neživou.“ „Rostliny, zvířata, lidé.“ „Skála, řeka, kameny, vzduch, slunce, …“ „Jaro, léto, podzim, zima.“	

Živá a neživá příroda

Pracovní list

Víte, co vše patří do živé přírody? Zakroužkuj zelenou pastelkou. Naopak vše, co patří do přírody neživé, zakroužkuj pastelkou červenou.

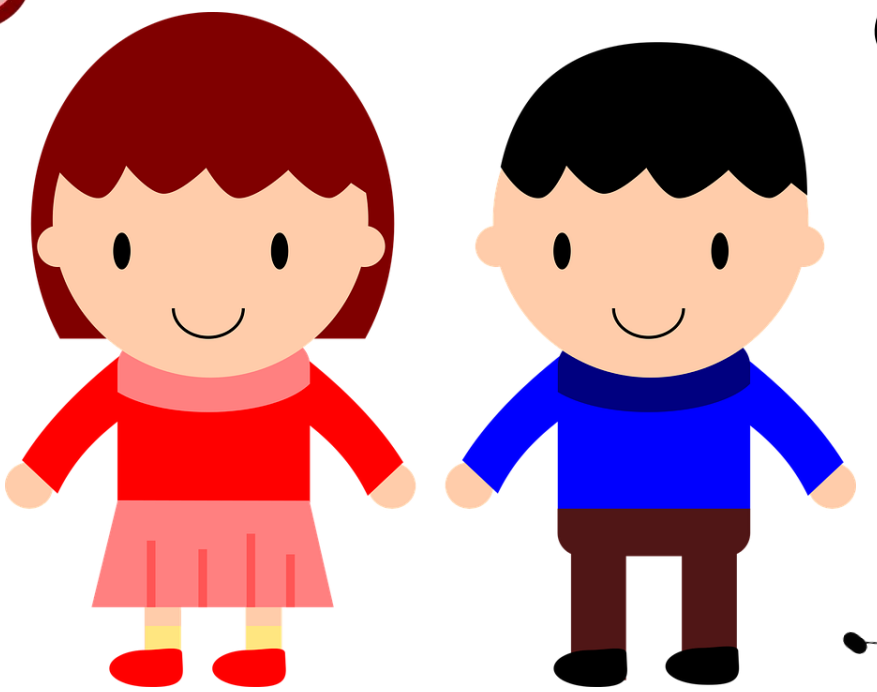

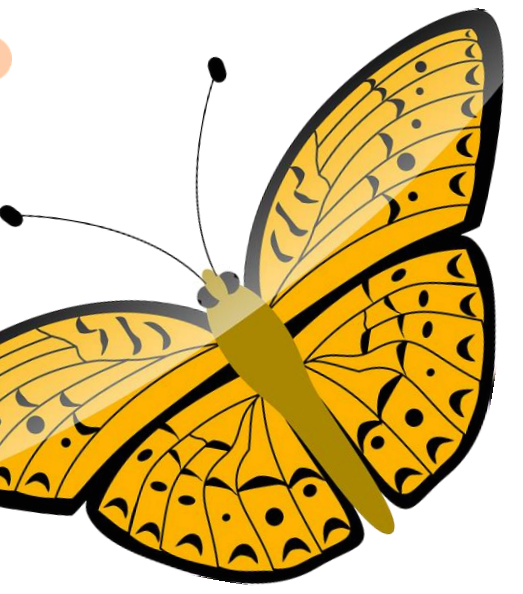

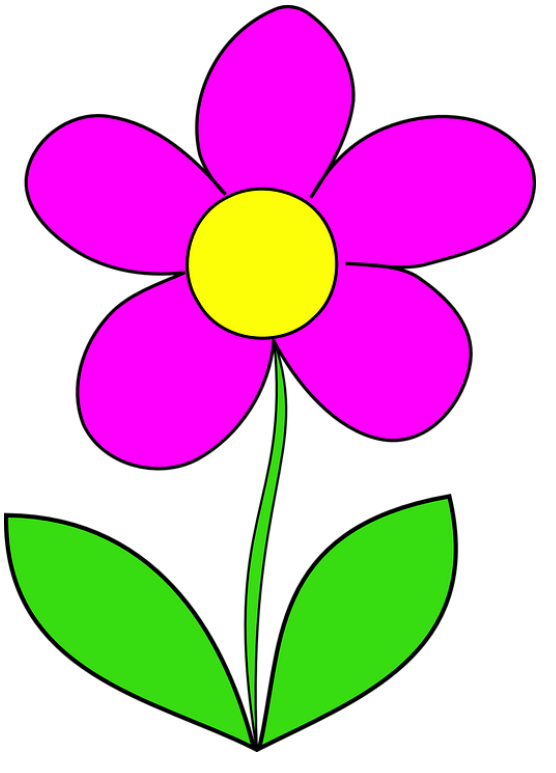

Živá a neživá příroda

Pracovní list

Vybarvi vše, co se skrývá pod slovem příroda.

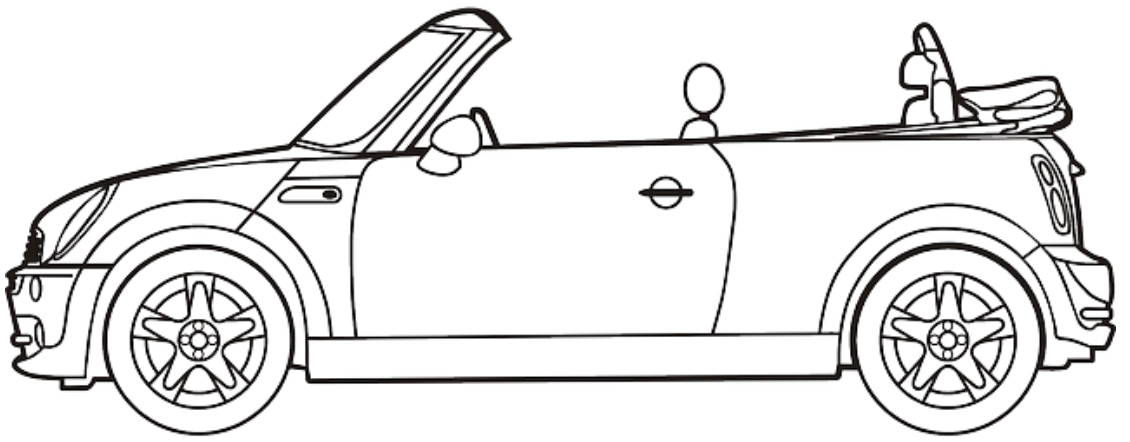

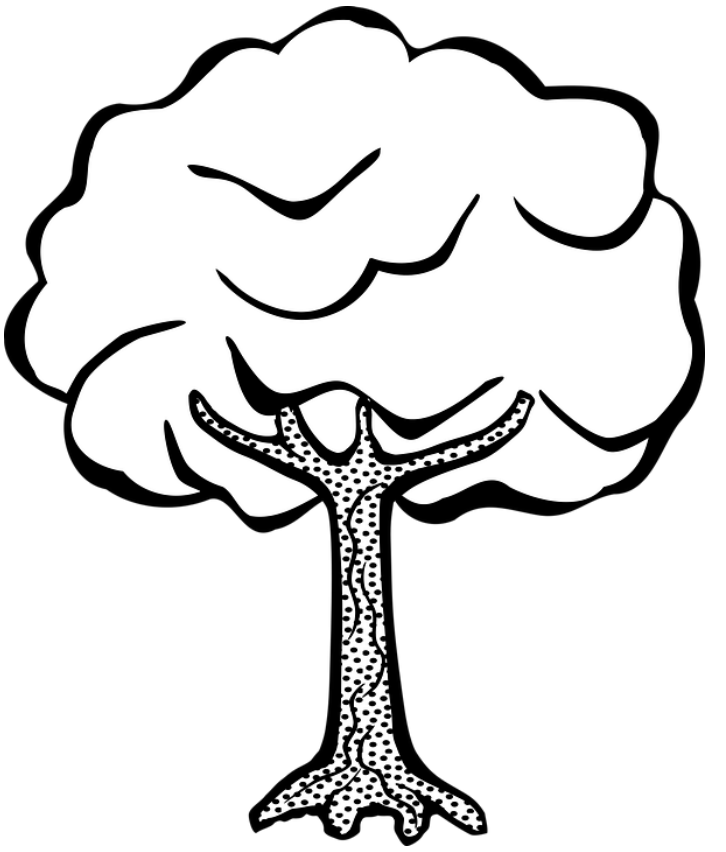

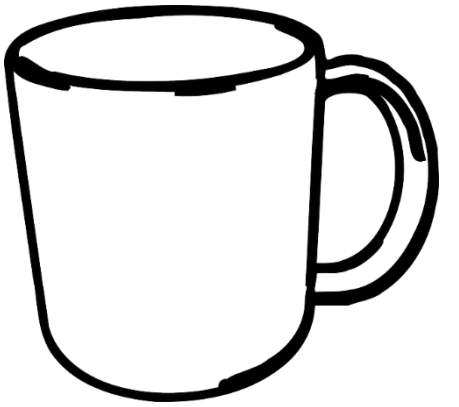

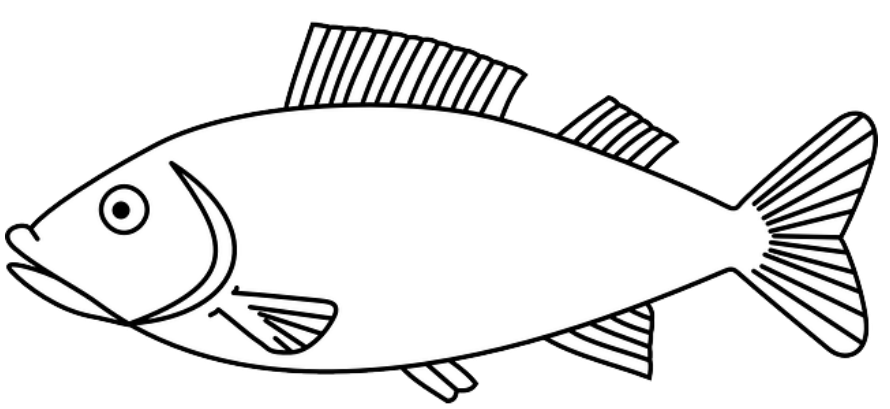

Úterý – den druhý

Čas	Činnost učitele	Činnost dětí a očekávané odpovědi	Komentáře, poznámky, organizace, pomůcky
8.50 – 9.00	Motivace: Učitelka připraví dětem na stolečky knihy s rostlinami (atlasy, herbáře, encyklopedie) nebo obrázky rostlin.	Děti sedí u stolečků, jednotlivě nebo ve skupinách si prohlíží připravený materiál.	Knihy, obrázky.
9.00 – 9.15	Expozice: Učitelka vede řízený rozhovor s dětmi. 1) „Teď jste si u stolečků prohlížely nějaké knihy. O čem si tedy myslíte, že si budeme dnes povídat?“ 2) „Rostlina ke svému životu potřebuje teplo, světlo, vzduch, vodu a půdu. Řadíme je tedy do přírody živé nebo neživé?“ 3) „Rostliny dělíme na stromy, keře a květiny. A my si teď, řekneme a na obrázcích si ukážeme, z čeho se skládají. Stromy se skládají z … (ukázat na část kořenů), z … (ukázat na kmen). Potom má každý strom … (ukázat na větve) a na nich mají některé stromy … . Květiny to mají podobné. Ty se skládají z … (ukázat na část kořenů), z … (ukázat na stonek). Na stonku mívají … (ukázat na obrázek listů) a na závěr z … (ukázat na květy). 4) „A jak si děti myslíte, že je to s rostlinami na podzim? Musí se některé rostliny zazimovat?“ • Pokud děti odpoví, že ano, učitelka se jich zeptá, jaké s tím mají zkušenosti. • Pokud děti odpoví, že ne: „Některé rostliny se potřebují zazimovat také, právě proto, aby na jaře mohly začít opět růst a kvést. A protože se neumí zazimovat samy, je důležité, abychom jim pomohly. Rostliny na zahradě zazimujeme tak, že je zastřihneme a dáme okolo nich chvojí, listy, kartony. Něco, co k nim nepropustí velké množství vody. Ta by rostlinám mohla totiž v zimě ublížit svým zamrznutím. Někde se můžeme setkat s tím, že v parku se zazimují stejným způsobem mladé stromy. Doma zazimujeme některé rostliny tak, že je zastříháme a dáme do místnosti, kde je chlad. Některé rostliny potřebují i tmu.“	„O kytkách, stromech.“ „Do živé přírody.“ „Z kořenů, kmenu, větví, jehličí, listů, květů, plodů.“ „Z kořenů, stonku, listů, květů.“ Možná odpověď od dětí je „Ano.“ nebo „Ne.“	Společná část, organizovaná na koberci v kruhu. Pomocí obrázků učitelka ukazuje části rostlin, děti je popisují.
9.15 – 9.30	Rozdělení dětí na dvě skupiny.	První skupina pomocí víček nebo podzimních přírodnin sestavuje jednotlivě nebo skupinově obrazy rostlin a stromů. Druhá skupina se spoluprací pokouší poskládat puzzle (obrázky rostliny, stromů a keřů, zazimované rostliny). Skupiny se po splnění úkolu prostřídají.	Víčka, plody podzim. Puzzle.
9.30 – 9.35	Fixace: Učitelka si s dětmi zopakuje části rostlin. Hra „Pravda x lež“ (učitelka říká tvrzení, kdy některá jsou správná některá nikoliv). Učitelka sleduje reakci dětí, byla správná či špatná. 1) Žádné rostliny nepotřebují zazimovat. 2) Rostliny přikrýváme peřinami. 3) Rostliny přikrýváme listím, chvojím či kartonem. 4) Některé pokojové rostliny dáváme do chladu a do stínu. 5) Rostliny se dokáží zazimovat samy. 6) Rostlinám musíme se zazimováním pomoci	Pokud je odpověď správná, děti zatleskají, pokud je odpověď špatná, přikryjí si obličej dlaněmi. Správné reakce dětí: 1) ruce před obličej 2) ruce před obličej 3) zatleskání 4) zatleskání 5) ruce před obličej 6) zatleskání	Skupinová organizace.

Středa – den třetí

Čas	Činnost učitele	Činnost dětí a očekávané odpovědi	Komentáře, poznámky, organizace, pomůcky
8.50 – 9.00	Motivace: Učitelka připraví dětem na stolečky knihy se zvířaty (atlasy, encyklopedie) nebo obrázky zvířat.	Děti sedí u stolečků, jednotlivě nebo ve skupinách si prohlíží připravený materiál.	Knihy, obrázky
9.00 – 9.15	Expozice: Učitelka vede řízený rozhovor s dětmi. 1) „Co všechno jste v knihách na stolečků viděli?“ 2) „A jakým společným názvem byste to nazvaly? Co je pes, kočka, ryba, pták?“ 3) „Správně. Dnes si budeme povídat o zvířatech. Zvířata dělíme na savce, ptáky, plazy, obojživelníky, ryby a hmyz. Já vám teď budu ukazovat obrázky a vy budete hádat, kam bychom je zařadily.“ Postupná ukázka obrázků: - kočka domácí - zajíc polní - prase divoké - holub domácí - kachna divoká - užovka obojková - ještěrka zelená - rosnička zelená - skokan skřehotavý - kapr obecný - štika obecná - včela medonosná - otakárek fenyklový 4) „Na podzim někteří ptáci odlétají do teplých krajin. Savci a ptáci, kteří zůstávají v našem kraji, se ukládají k zimnímu spánku nebo zimu přežívají. Musí jim proto narůst hustší a teplejší srst nebo peří, aby je chránilo před nepříznivým počasím. Zvířata, která se ukládají k zimnímu spánku. Na podzim se vykrmí, najdou si vhodný úkryt a celou zimu prospí. Zvířata, která zimu nepřespávají, si shromažďují zásoby potravy. Jak můžete vy v zimě pomoci savcům a ptákům, kteří zimu neprospí nebo neodlétají?“ 5) „Ptákům můžeme poskytnout potravu i tím, že jim na ovocných stromech necháme nějaké plody. Vodu jim můžeme zajistit tím, že na zahradu dáme napajedlo nebo mělkou misku s vodou. Samozřejmě můžeme zavěsit i krmítka, ale zatím do nich potravu nedáváme. To odložíme až na období zimy.“	 Děti budou vyjmenovávat různá zvířata. „Zvířata.“ „Savec.“ „Savec.“ „Savec.“ „Pták.“ „Pták.“ „Plaz.“ „Plaz.“ „Obojživelník.“ „Obojživelník.“ „Ryba.“ „Ryba.“ „Hmyz.“ „Hmyz.“ „Dáme jim potraviny do krmelce nebo krmítka.“	Společná část, organizovaná na koberci v kruhu. Obrázky
9.15 – 9.30	Učitelka rozdělí děti na mladší a starší (v heterogenní třídě) nebo děti na skupinky (v homogenní třídě).	V heterogenní třídě budou starší děti vypracovávat individuálně pracovní list Dělení zvířátek. Následně proběhne společná kontrola pracovních listů dětmi a učitelkou. Mladší děti dostanou kartičky savců, ptáků a hmyzu. Společnou prací je rozdělí do tří příslušných obručí. Učitelka zhodnotí správnost.	Pracovní list Dělení zvířátek, pastelky. Obrázky zvířat, tři obruče.
9.30 – 9.35	Fixace: Učitelka zkontroluje získané znalosti pomocí otázek. 1) „Děti, na jaké druhy dělíme zvířata?“ 2) „Kam se někteří ptáci na podzim stěhují?“ 3) „Spí všechny zvířata přes zimu?“ 4) „Jak můžeme pomoci ptákům s přezimováním?“	 „Na savce, ptáky, plazi, obojživelníky, hmyz a ryby.“ „Do teplých krajin.“ „Ne“ „Necháme jim ovoce na stromě, připravíme jim napajedlo, misku a krmítko.“	

Dělení zvířátek

Pracovní list

Zvířátka dělíme do různých skupin a tvým úkolem je zakroužkovat červenou pastelkou všechny savce, modrou pastelkou ptáky a hnědou pastelkou hmyz. Víš jak se jmenují?

Čtvrtek – den čtvrtý

- V tento den mají učitelky dvojí možnost výběru realizace tohoto dne. První možností je, že do mateřské školy pozvou ornitologa nebo myslivce. Ti dětem připraví krátkou přednášku o zvířatech s důrazem na jejich chování v období podzimu, a co pro ně mohou děti udělat. Druhou možností je využití následujícího metodického postupu.

Čas	Činnost učitele	Činnost dětí a očekávané odpovědi	Komentáře, poznámky, organizace, pomůcky
8.50 – 9.00	Motivace: Učitelka pustí dětem zpěv ptáků.	Děti se po svačině položí nebo posadí na koberec a poslouchají.	Provádí se skupinově na koberci za využití rádia, zvuku ptáků na CD nebo z internetu.
9.00 – 9.15	Expozice: Učitelka vede řízený rozhovor s dětmi. Učitelka zhodnotí, zda si děti zapamatovaly hodně, případně je pochválí. 1) „Co jste teď poslouchali?“ 2) „Správně. Pamatujete si děti, co jsme si včera o ptácích povídaly?“ 3) „A my si ještě dnes společně povíme něco o přikrmování ptáků. Donesla jsem vám ukázat, jak taková krmítka mohou vypadat.“ Učitelka by měla popsat, z čeho krmítka jsou. 4) „Myslíte si, že je na každém krmítku velmi důležitá střecha?“ 5) „Ano, střecha je na krmítku nejdůležitější, protože chrání potravu před sněhem a vlhkem.“ 6) „Co všechno můžeme ptákům do krmítka dát?“ 7) „Správně. Ale ne všichni ptáci mají rádi to samé. Například vodní ptáci – kteří to jsou? Ti mají nejraději odřezky zeleniny. Víte, proč by se jim správně nemělo dávat pečivo a další lidská potrava? Protože by jim mohlo způsobit zažívací obtíže nebo zranění uvnitř krku (jícnu). Dravci mají nejraději zbytky masa. Víte, které ptáky řadíme mezi dravce?“ Pokud je odpověď ano, necháme děti druhy vyjmenovat. Pokud je odpověď ne, vyjmenujeme jim druhy jako je například orel, sokol, káně, jestřáb. 8) „Co si myslíte, že budou mít nejraději kosi a vrabci?“ 9) „Kosi mají nejraději semínka, ale i třeba jablka. Vrabci semínka, to jste řekli správně.“	„Zvuky ptáků.“ „Ano.“ „Ano.“ „Semínka, lůj.“ „Kachny, labutě.“ Možná dvojí odpověď dětí: „Ano.“ nebo „Ne.“ „Semínka.“	Ukázka vyrobených krmítek, obrázků z výukových materiálů MŠ, obrázky z výukových tabletů (pokud MŠ vlastní) a internetu. Pokud děti nevědí, učitelka prozradí (kachny, labutě, rackové a další).
9.15 – 9.30	„Já mám pro vás teď u stolečků připravená krmítka s ptáčky. Co kdybyste si do krmítka nalepily pár semínek a udělaly si vlastní obrázek toho, jak by správné krmítko mělo vypadat?“	Úkolem dětí je vybarvit ptáčky a krmítko. Poté, do spodní části, nalepí lepidlem semínka. Obrázek si můžou dokreslit například padajícími listy.	Organizace u stolečků. Děti dostanou vytisknuté krmítko pro ptáčky, lepidlo, semínka, pastelky.

Krmítko pro ptáčky

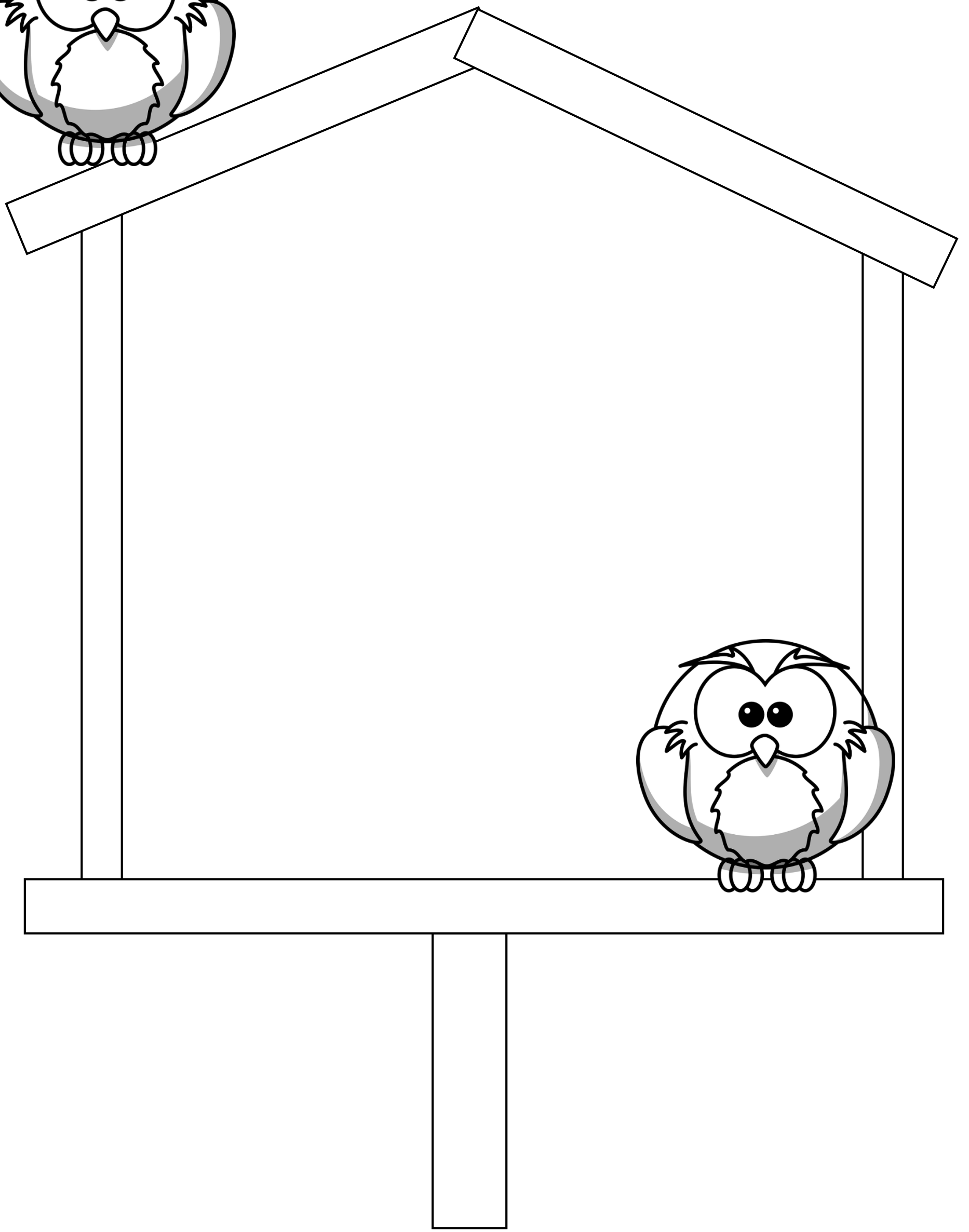

Pátek – den pátý

- V tento den se učitelka s dětmi zaměří na to, co vše se s dětmi za uplynulý týden naučily, jaké děti získaly nové poznatky, jak si je zapamatovaly.

Čas	Činnost učitele	Činnost dětí a očekávané odpovědi	Komentáře, poznámky, organizace, pomůcky
8.50 – 9.00	Motivace: Učitelka dětem připraví veškeré knihy, které měly děti během týdne k dispozici.	Děti si prohlížejí knihy, debatují nad nimi.	Organizace u stolečků, kde si prohlíží knihy.
9.00 – 9.15	Expozice: Učitelka vede řízený rozhovor s dětmi (shrnutí celého týdne).		Společná část dětí, organizovaná v kruhu na koberci.
	1) „O čem jsme si, celý týden společně povídali?“	„Tento týden jsme si povídali o živé a neživé přírodě, o zazimování rostlin, o dělení zvířat. O tom, jak se zvířata připravují na zimu, o odletu některých ptáků do teplých krajin, o tom, jak můžeme ptákům v zimě pomoci.“	Pokud si děti nemohou vzpomenout, učitelka je k jednotlivým tématům navede.
	2) „Správně. A teď si společně povíme, co všechno jste se za tento týden dozvěděli. Kdo z vás mi prozradí, jak dělíme přírodu?“	„Na živou a neživou.“	
	3) „Co všechno řadíme do živé přírody a proč?“	„Zvířata, rostliny, lidi. A řadíme je sem, protože ke svému životu potřebují teplo, světlo, vzduch, vodu a živiny.“	
	4) „Z jakých částí se skládají rostliny?“	„Z kořenů, stonku (kmene), listů (větví), květu.“	Vhodná ukázka obrázků.
	5) „Mám tady pro vás ukázky obrázků. Dokážete správně říci, jestli je zvíře na obrázku savec, pták nebo hmyz?“ (učitelka ukazuje obrázky). Po ukázce si učitelka s dětmi zahraje hru „Na pravdu a lež“. Pokud je tvrzení pravdivé, děti zatleskají a pokud je tvrzení lež, zakryjí si dlaněmi oči. Učitelka bude dětem říkat následující tvrzení:	Děti se pokouší u zvířete určit správný druh.	
	• „Všechna zvířata se ukládají k zimnímu spánku.“	Lež, děti si zakryjí oči.	
	• „Někteří ptáci odlétají na podzim do teplých krajin.“	Pravda, zatleskání.	
	• „Zvířatům roste na podzim hustší a teplejší srst.“	Pravda, zatleskání.	
	• „Ptákům můžeme na zahradě připravit krmítka a napajedla.“	Pravda, zatleskání.	
	• „Rostliny se dokáží samy zazimovat.“	Lež, děti si zakryjí oči.	
	• „Rostliny venku zazimujeme suchým listím, kartonem a chvojím.“	Pravda, zatleskání.	
	• „Některé pokojové rostliny schováme do tmy a zimy.“	Pravda, zatleskání.	
9.15 – 9.30	Učitelka dá dětem na výběr činnosti, které doprovázely tento tematický plán - grafomotorické cvičení (skládání obrázků z víček od PET lahví), pexeso, tvorba rostlin pomocí přírodnin, krmítka s ptáčky (výtvarná činnost).	Děti si vyberou činnost podle zájmu.	Individuální či skupinová forma činností. Víčka od PET lahví, obrázky na grafomotoriku, pexeso, přírodniny, šablona krmítka, lepidlo, semínka, pastelky.
9.30 – 9.35	Zhodnocení tematického plánu a činnosti dětí.	Zhodnocení tématu, co se dětem líbilo či nelíbilo.	

Doplňkové činnosti k podzimnímu týdnu

Výtvarné činnosti:

Frotáž listů

- Pomůcky: slabý papír, voskové barvy, listy
- Postup: List si položíme pod papír tak, aby žilky směřovaly vzhůru, následně voskovou barvou přejíždíme po povrchu papíru. Tím docílíme toho, že se nám list na papír „obtiskne“.

Tisk listů za pomocí klovatiny

- Pomůcky: klovatina, štětce, čtvrtka, listy ze stromů, voskové nebo tiskařské barvy
- Postup: Listy natřeme klovatinou a obtiskneme na čtvrtku. Po zaschnutí klovatiny přetřeme celou čtvrtku tiskařskými (voskovými) barvami a následně vodou vymyjeme. Tiskařská (vosková) barva se nám z míst, na kterých byla nanesena klovatina, vymyje a tím vznikne barevný obraz s bílými obtisky.

Doplňkové činnosti k podzimnímu týdnu

Praktické činnosti:

Výroba krmítka 1

- Pomůcky: konzerva, provázek, tavící pistole, plastová lžíce, semínka, lůj
- Postup: Konzervu pořádně vymyjeme a oblepíme pomocí přírodního provázku a tavící pistole. Z plastové lžíce ulomíme pouze „hlavičku“, kterou pomocí tavicí pistole přilepíme ke konzervě bidélko. Nakonec stačí dovnitř konzervy vložit semínka nebo vlít hmotu z rozpuštěného loje a semínek.

Výroba krmítka 2

- Pomůcky: uzavíratelná PET láhev, plastová lžíce, semínka, provázek, nůžky
- Postup: Do PET lahve nejdříve vyřízneme díru u uzávěru tak, abychom do ní mohly strčit plastovou lžíci skrz na skrz (musíme dát pozor na to, aby díra nebyla moc velká a semínka se z ní nesypaly stále). Další dvě díry vyřízneme u dna PET láhve. Ty budou sloužit na protažení provázku, který se poté sváže a bude sloužit k zavěšení krmítka. Po vložení lžíce tak, aby její hlavička připomínala násypku, nasypeme do PET láhve semínka. Zašroubujeme víčko a následně zavěsíme dnem vzhůru.

Herbář listů

- Pomůcky: listy, noviny, knihy, papír nebo sešit, lepicí páska, propiska nebo fix
- Postup: Venku nasbíráme barevné listy stromů, které následně vložíme do novin a mezi knihy. Po vysušení listy přilepíme kousky lepicí pásky na papír nebo do sešitu. K listu přidáme nakonec popisek, z jakého stromu list je.

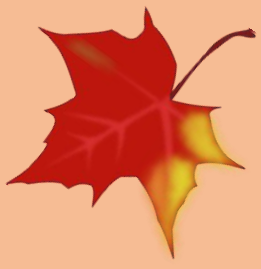

Doplňkové činnosti k podzimnímu týdnu

Hudební činnosti:

Děti se naučí písničku „Bude zima, bude mráz“.

Pohybové činnosti:

Jak se zvířátka přikrývají zimní peřinou

- Pravidla: Učitelka určí místo, kam si zvířátka půjdou lehnout k zimnímu spánku. Rozdělí děti na dvě skupiny. První skupina drží velké bílé prostěradlo („zimní peřinu“) za okraje a chodí s ním po třídě. Druhá skupina budou zvířátka, která lezou po čtyřech po koberci a pod prostěradlem (jsou to ježci, brouci, jezevci, …). Učitelka hraje na hudební nástroj píseň: Spi, Janíčku, spi. Místo slova Janíčku, použije slova jezevče, ježku, broučku. Jakmile lezoucí děti, představující např. ježky uslyší v písničce: „Spi, ježečku, spi…“, lehnou si na určené místo blízko sebe a usnou zimním spánkem. Když na určeném místě leží všechny děti, učitelka zahraje píseň Už je zima, už je mráz, kam se ptáčku, kam schováš a děti nesoucí prostěradlo upustí „zimní peřinu“ na spící zvířátka. Následuje krátká relaxace (na koberec si lehnou i děti, které držely prostěradlo). Všechny zimní spáče učitelka probudí pohlazením slunečním paprskem (maňásek – sluníčko s paprskem).“

Doplňkové činnosti k podzimnímu týdnu

Náměty na vycházku:

Pozorování změny přírody

- Na procházce (v okolí MŠ i mimo ni) si najdeme jedno místo, které budeme chodit pozorovat, jak se v průběhu podzimu i celého zbytku roku mění.

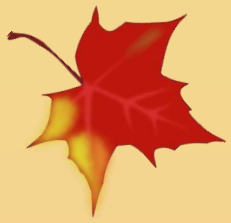

Procházka s poznáváním

- „Děti s učitelkou chodí po školní zahradě (po parku, po lese), zastaví se u různých stromů, učitelka seznámí děti se jménem stromu, společně si popíší tvar listů, jehličí. Co vám připomíná? (srdíčko, lidskou ruku, pilku, krátkou nebo dlouhou jehlu…). Název stromu si děti upevňují pomocí krátkého říkadla. Například: Dub, dub, dub, spad z něj žalud (děti si podupávají); Řízy, řízy, řízy, u bílé břízy (list podobný pilce); Javorový list, umím z něho číst; Kaštane, kaštane, ruka ti tak zůstane (tvar lidské ruky); Smrku, smrku, smrku nebolí tě v krku?; Borovice, borovice, jehliček má na tisíce. Při odchodu od stromu děti strom pohladí a pozdraví jej: Ahoj, milý kaštane… Děti pozorují tvar kmenů, sahají si na jejich kůru, zkoušejí doskočit k vyšším větvím (použití slov silné, slabé), pozorují tvar koruny stromu, hledají odkryté kořeny (pojmy kořen, kmen, větve, koruna), napodobují stromy (stoj, chodidla vrostlá do země, ruce vzpažené nad hlavou, velká, malá koruna). Pozorují rozdíl mezi keřem a stromem. Sbírají listy ze země. Po návratu ze zahrady uděláme z listů v šatně výstavku, doplněnou říkadly o stromech.“

Listový drak

- Pomůcky: listy i s řapíky
- Postup: Děti hledají listy a napojují je na sebe (vždy koncem řapíku propíchnou čepel druhého listu), jakmile bude drak dostatečně dlouhý, rozeběhnou se a nechají listového draka vlát pomocí větru.

Doplňkové činnosti k podzimnímu týdnu

Pokusy a experimenty:

Propustnost hlíny

- Pomůcky: dvě nádoby s otvorem v dolní části, čistou hlínu, hlínu s rostlinami (případně rostlina z květináče), konve, voda, prázdné průhledné nádoby
- Postup: postavíme vedle sebe dvě nádoby s otvorem. Jednu naplníme pouze hlínou, druhou hlínou s rostlinou (může nám posloužit například rostlina z květináče z mateřské školy). Pod vyříznutý otvor postavíme průhlednou, prázdnou nádobu. Naplníme si dvě konve a začneme nastejno zalévat obě dvě nádoby. Sledujeme, jak z nádoby, ve které je pouze hlína začíná ihned vytékat kalná voda. Z nádoby, ve které jsou rostliny, začne vytékat voda přefiltrovaná, a až po nějaké době.
- Vysvětlení: vodu v nádobě s rostlinami ihned pohlcují kořeny rostliny a začínají ji napájet, zbytek vody kořeny přefiltrují. Vodu v nádobě, kde je pouze hlína, nemá co zadržet ani pročistit, takže nám okamžitě začne vytékat.